

Od Baltika do Jadrana Za narodno bit

»Kar je izgubilo svojo samostojnost, je obenem izgubilo možnost poseganja v potek časa in za svobodno določanje njegove usebine; če v tem stanju ostane, potem mu neka tuja sila, ki mu kroji usodo, določa njegov čas in s tem časom njega samega; poslej sploh nima lastnega časa, temveč šteje svoja leta po dogodkih in odsekih tujih narodov in držav.« Te besede je nemški filozof Johann Amadeus Fichte namenil v znanih govorih svojemu narodu na začetku prejšnjega stoletja, v času, ko so Napoleonove vojske zasedle dober del takratnega nemškega ozemlja. Bil je čas, ko so tudi drugi evropski narodi kovali svojo nacionalno usodo in iskali osnove lastne suverenosti in državnosti. Tako tudi premnogi slovanski narodi: Poljaki, razkosani med Nemce, Avstrijce in Ruse, Čehi in Slovaki pod habsburškim žezlom. Pod istim so iskali svojo avtonomijo tudi južni Slovani, Slovenci in Hrvatje ter delno Srbi. Leto 1848 je marsikje vžgalo baklo upanja in navdušenja nad novimi obzorji. Slovanski narodi so to marsikdaj iskali v raznih vseslovenskih programih in idejah; pri nas posebej politični program Zedinjene Slovenije in vloga Mladoslavencev v kulturi in javnem življenju.

Danes, leta 1988, se marsikje po Evropi bije podoben boj za uveljavljanje ideje narodne samobitnosti, suverenosti in državnosti. In prav najnovejši dogodki lahko večkrat spominjajo na tiste romantične čase prve polovice 19. stoletja, ki so nam danes ostali tudi Slovincem kot neprecenljiva dediščina, zlasti po simboliki slovenske narodne zastave, nato slovenske himne in sploh vsega tistega, kar je pomenilo tako zunanja kot notranja znamenja slovenskega duha.

Pred kratkim je prišel klic po radikalni samostojnosti nekje s severa oziroma vzhoda naše celine. Evropa ob Baltiku se je kar odločno in zavestno dvignila in postavila zahtevo po lastni suverenosti. Estonija je preko svojega parlamenta — kljub oziroma prav v statusu ene izmed republik, ki sestavljajo Sovjetsko zvezo — zahtevala, da se spoštuje estonska ustava, da ima republika svojo suverenost, da naj sama odloča o svoji, zlasti notranji politiki. Litva je tudi prišla na dan s podobnimi zahtevami, čeprav ni tako odkrito postavila zahteve po politični suverenosti, ponovno pa je uvedla svojo državno zastavo in svoj narodni jezik kot uraden. Podobno bo ver-
a. b.

dalje na 2. strani ■

Delovna skupnost Alpe-Jadran in jezikovne manjšine

Pismo predsedniku deželne vlade

Tik pred začetkom zasedanja predstavnikov Delovne skupnosti Alpe - Jadran v Benetkah je deželni poslanec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar naslovil na predsednika deželne vlade Furlanije Julijske krajine Adriana Biasuttija tole pismo:

Sprejmite, g. predsednik, najprej iskrene čestitke Slovenske skupnosti za opravljeno delo v okviru Delovne skupnosti Alpe - Jadran, ki te dni obhaja svojo desetletnico. Pogumna izbira nekaterih deželnih predstavnikov v Italiji, nekaterih dežel v Avstriji in dveh republik v Jugoslaviji se je izkazala za zelo koristno in je nudila prebivalstvu prizadetega območja ne samo nekaj načelnih izjav, temveč tudi stvarne rezultate. Pobudniki delovne skupnosti so dali pobudo za sodelovanje pri reševanju nekaterih problemov na območju, ki je v zemljepisnem pogledu enovito, a je politično povsem različno. Danes se nekateri zelo pomembni problemi, kot so nadaljnji razvoj turizma, ovrednotenje, zaščita in varstvo okolja, tudi po zaslugi Delovne skupnosti Alpe-Jadran lahko skupno proučujejo, z večjo poglobljenostjo in možnostjo za uspeh.

Prav konkretno delo je omogočilo, da se je Skupnost razširila na druge italijanske dežele, na Bavarsko in na obmejna področja na Madžarskem, tako da je danes Alpe - Jadran skupnost, ki obsega decentralizirane enote petih držav, pripadajočih štirim različnim družbenopolitičnim sistemom, a ki imajo trden namen sodelovati med seboj. Če je bila naša dežela med pobudniki Delovne skupnosti Alpe - Jadran, ji gre priznanje, ki ga nihče ne more podcenjevati. Zasluge ji danes neposredno priznava tudi prisotnost predsednika republike in zunanjega ministra v Benetkah.

Želim izkoristiti priložnost, da Vas opozorim na nov vidik sodelovanja, ki je po mojem velikega kulturnega pomena. V mnogih deželah Delovne skupnosti Alpe - Jadran, tako v Italiji kot v Avstriji, Jugoslaviji in na Madžarskem, živijo jezikovne manjšine. Vse niso uradno priznane in njihov jezikovni in kulturni položaj ni enovit. Te manjšine pa so kljub temu nosilci pomembnih kulturnih tradicij in jih ne moremo smatrati za nekaj tujega notraj Skupnosti Alpe - Jadran, saj so njen sestavni del. Stiki med predstavniki manjšin, kulturne izmenjave in medsebojna bogatitev so bili doslej priložnostni, pobude zanje pa so praviloma dajale same manjšine. Večinsko prebivalstvo na splošno slabo pozna manjšine in je njihovo poznavanje odvisno od krajevnih razmer, kar more privedi prej do spopadanja, kot do omikanega in zaželenega sodelovanja. Zaradi tega sem mnenja, da bi bilo koristno in celo nujno sklicati konferenco narodnih manjšin s področja Skupnosti Alpe - Jadran, na kateri bi lahko padel sklep, naj se ustanovi stalen organizem z nalogo, da si prizadeva za odstranjevanje ovir in težav, s katerimi se moramo na tem sektorju soočiti. Dovoljujem si zato Vas opozoriti na to problematiko, o kateri boste, če se strinjate, govorili v stikih s predstavniki ostalih italijanskih dežel in drugih držav, ki so prisotni na zasedanju v Benetkah.

Prepričan sem, da boste ta moj predlog zelo pozorno proučili, izkoriščam pa priložnost, da Vam posredujem najiskrenejša voščila za uspeh beneške prireditve, ki naj bo v korist prebivalstva težko preizkušenega območja. Tudi po zaslugi Delovne skupnosti Alpe - Jadran to območje danes poudarja svojo voljo, da živi v miru.

Cossiga in Andreotti bosta obiskala Jugoslavijo

Italija pripisuje velik pomen Delovni skupnosti Alpe-Jadran. Ta je slavila prejšnji teden 10. obletnico delovanja. Ob tej priložnosti je bila v Benetkah vrsta prireditve, ki so se končale v soboto, 26. novembra. Veliko pozornost Italije dokazuje

prisotnost predsednika republike Cossiga in zunanjega ministra Andreottija v Benetkah. Oba sta se srečala z jugoslovanskim zunanjim ministrom Lončarjem in avstrijskim zunanjim ministrom Mockom.

dalje na 3. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 4. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.10 Mladinski oder: »Zgodbe in nezdode svetega Miklavža«. Radijska igra; 11.00 Nediški zvon; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsca«. Radijska nadaljevanja; 14.50 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditvev; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 5. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljička; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Kakor od vetra se trese moje srce; 12.40 Cecilijanka 1988: pevka skupina Števerjan; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik - Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 6. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljička; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 In ti, kam pojdeš v soboto zvečer?; 12.40 Cecilijanka 1988: mešani zbor Jakob Gallus Petelin iz Celovca; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Prvo, drugo ali tretje?«; 14.30 Iz Benečije; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kvartet Slovenske filharmonije; 18.00 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsca«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 7. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljička; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Moški zbor Fantje izpod Grmade; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Na goriškem va.u; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Spomini na osemindesetletno leto; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 8. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Dobro jutro po naše in Koledarček; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.15 Mladinski oder: »Zlata lilija«; 12.35 Marijine pesmi. Zbor Fantje izpod Grmade; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 17.00 Ko-cert v stolnici sv. Justa v Trstu ob 450-letnici zbora Cappella civica; 18.00 Zanimivosti iz arhiva Ciril-Methodove šole v Trstu; ob 100-letnici ustanovitve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 9. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljička; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Filmi na ekranih; 12.40 Cecilijanka 1988: mešani zbor Frančišek Borgia Sedej iz Števerjan; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Sto nagrad za moj zaklad«; 14.30 Goriški razgledi; 15.00 Roman v nadaljevanjih: Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Komorne instrumentalne skladbe Pavleta Merkuja; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 10. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljička; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Koncert za srce in orkester; 12.40 Cecilijanka 1988: moški zbor Mirko Filej iz Goice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Glas od Režije«; 15.00 Drugi program. Vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Prvo mednarodno glasbeno tekmovanje »Devinski grad«; 18.00 Zenska na odru časa: William Shakespeare: »Rihard III.«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorilni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

ZA NARODNO BIT

■ nadaljevanje s 1. strani

jetno naredila tudi Latvija. Talin, Vilinius in Riga torej v nekaki novi »pomladi narodov« odkrito zahtevajo od Moskve priznanje lastne identitete in dostojanstva.

Slovenski narod je danes prav tako (in morda v zadnji povojni zgodovini prvič) postavljen pred odločilne izbire in preizkušnje v boju za priznanje in enakopravnost v svoji lastni državi. Zadnji zbor slovenskih kulturnih delavcev, velika manifestacija v Ljubljani, debate in zaključki v slovenski skupščini — vse to je samo izsek širšega in nelahkega političnega boja v sklopu današnje jugoslovanske federacije. S tem pa tudi boj za uresničenje človekovih pravic, za demokratizacijo, za svobodno volitve itd. Vse to je odmevalo in še odmeva v vseh slovenskih krogih, v tisku in v dnevnikih debatah. »Slovenska pomlad« zadobiva vedno večje razsežnosti in je danes gotovo na poti močnega dialektičnega vzgiba.

Primorski Slovenci lahko predobro razumemo sedanje dogodke tako v matični

Sloveniji kot ob daljnem, a vendar evropskem Baltiku. Sami se že zmeraj bolj ali manj najdemo v igri interesov drugih in pod okriljem močnejših. Preizkusili smo nad dvajsetletno črno tiranijo in poskus popolnega uničenja. Se vedno čakamo na pravno zaščito s strani rimske vlade. Zato danes tudi toliko bolj sodoživljamo tiste težnje, ki se tako živo manifestirajo v usod drugod. Upamo, da ni le utopiia pričakovanje nove Evrope, kjer bo »skupni dom« za vse v njej živeče narode postal — stvarnost!

»Slovenska narodnost in slovenski jezik! To je za nas: conditio sine qua non!, to se pravi: ali se mi ne oglasimo kakor svobodni narod in ako svoj jezik ne ubramo — smo muha, smo kakor riba brez vode, kakor ptica brez perut...« Preroške besede, ki jih je leta 1848 zapisal narodni buditelj Matija Majer in ki ne potrebujejo komentarja niti danes ...!

POLEMKA ZARADI KOMISARJEV

Poslanska zbornica v Rimu je odobrila finančni zakon in državni proračun za leto 1989. Dne 25.11. je zasedala vlada. Večji del sestanka je bil posvečen zunanji politiki. Zunanji minister Andreotti je podal obširno poročilo o najaktualnejših mednarodnih dogajanjih, in to še s posebnim oziranjem na italijansko udeležbo pri njih.

Na seji je ministrski predsednik De Mita imenoval oba italijanska komisarja v bodočem novem izvršnem organizmu Evropske gospodarske skupnosti. Nova komisarja sta Pandolfi in Ripa di Meana. Imenovanje je sprožilo nekaj polemičnih pripomb, ne toliko zaradi oseb kot predvsem zaradi postopka, ki bi po raznih mnenjih moral potekati na osnovi poprejšnje skupne ocene.

V Rimu se je končalo zasedanje centralnega komiteja komunistične partije. Posvečeno je bilo dokumentu v zvezi z

bližnjim strankinim vsedravnim kongresom. Listino je orisal glavni tajnik Occhetto in je sledila obširna, mestoma tudi živahna razprava. Vzporedno listino za bodoči kongres je predložil senator Cossutta, ki je na čelu takozvane ortodoksne struje v partiji. V skladu s pričakovanji je bil z večino glasov sprejet prvi dokument, ki pa ostaja nekako odprt za dopolnila in predloge, ki bodo prišli na dan na predkongresnih zborovanjih posameznih partijskih sekcij po državi.

Slovenska kulturno gospodarska zveza prireja danes (četrtek, 1.12.) v Kulturnem domu v Trstu srečanje na temo: »Jezikovne manjšine in graditev Evrope«. Nastopajo flamski poslanec Willy Kuijpers, senator Gaetano Arfe, evropski poslanec Rossetti in predsednik SKGZ Palčič.

Slovenski gozdovi umirajo

Nad 40 odstotkov slovenskega gozda je tako prizadelo onesnaženje zraka, da je po mnenju strokovnjakov popolnoma uničenega. Ostale slovenske gozdnate površine pa so že močno ogrožene. Stanje je huše v tistih krajih, kjer so v bližini tovarne in industrije, ki povzročajo močno onesnaženje zraka. Problem je vzel pred dnevi v pretres slovenski republiški komitej za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Stanje je tako zaskrbljujoče, da se bo morala o njem izreči tudi republiška skupščina. Gozd je na Slovenskem važna gospodarska postavka. V tako imenovanih gozdno-gospodarskih organizacijah je zaposlenih okrog 7 tisoč delavcev, v predelovalni in pa-

pirni industriji pa 44 tisoč delavcev. V slovenskem gospodarskem proizvodu pa gozd in prodaja lesa igrata važno vlogo tudi za številne kmete, posebno na gorskih kmetijah. To ne glede na postranske posledice, ki jih ima uničenje gozda za ekološko ravnovesje.

Onesnaženje zraka z žveplovimi spojinami, takoimenovani kisli dež in drugi dejavniki prispevajo k postopnemu uničevanju gozdov na Slovenskem. Pristoini organi komiteja za kmetijstvo se zato zavzemajo, da bi začeli na republiški ravni skrbeti za uresničevanje čistilnih naprav, ker ne gre vsega onesnaženja pripisati le industriji v tujini.

ARMENCI NE POPUŠČAJO

Parlament sovjetske republike Armenije je 22. t.m. ponovno razpravljal o bistvenih vprašanjih armenskega naroda. Poslanec Stambultjan je postavil zahtevo, naj oblasti uradno priznajo, da so Turki leta 1915 zagrešili rododom Armencev. Priznanje genocida pa naj postane osnova za nadaljnje razpravljanje o armenski zgodovini in o ozemeljski razdeljenosti. Armeni v sovjetski republiki Armeniji se namreč ne morejo odpovedati pokrajini Gornji Karabah, kjer živi večina krščanskih Armencev, ki pa jo je Stalin priključil Azerbajdžanu z muslimansko večino sosednega naroda.

Osrednje oblasti v Moskvi so tako zahtevo že zavrnilo, ko jo je postavil sam armenski parlament. Prišlo je tudi do znanih krvavih izgrediv v Azerbajdžanu in do množičnih demonstracij v Erevanu in drugih armenskih mestih. V Erevanu so bile manifestacije za Karabah še prejšnji teden.

Skupno z narodnimi zahtevami pa se seveda postavljajo zahteve po večji samostojni in manjši odvisnosti od Moskve.

SOVJETSKE VESELJCI

Sovjetska vesoljca Vladimir Titov in Musa Mamarov sta začela 22. t.m. z dvanajstim mesecem bivanja na vesoljski postaji Mir, ki leti v krožnici okoli Zemlje. Na njej bosta ostala do 21. decembra, ko bo točno eno leto, kar sta poletela v vesolje. Vsekakor sta že dosegla rekord v trajanju vesoljskih poletov.

Na ladjico bodo 26. novembra stopili še trije vesoljci: dva Sovjeta in en Francoz. Začetku prve sovjetsko-francoske vesoljske pobude bo ob izstrelitvi rakete v oporišču Baikonur v srednji Aziji prisostvoval tudi francoski predsednik Mitterrand. Francoz se bo vrnil na Zemljo skupno s prej omenjenima vesoljčema, njegova sovjetska tovariša pa bosta ostala na ladjici Mir za daljše obdobje skupno z vesoljcem Poljakovom, ki je na njej že 85 dni. Tako se na krožni postaji stalno izmenjujejo posadke, ki opravljajo znanstveno delo.

Francoski vesoljec in en Sovjet bosta med drugim opravila vesoljski sprehod, saj bosta stopila iz postaje in pritrčila na zunanjo stran ladjice posebne sončne baterije.

ITALIJANI ZA SOLIDARNOST

Italijanske sindikalne zveze CGIL, CISL in UIL so naslovile poziv na poljske oblasti, naj ponovno uradno priznajo svobodni sindikat Solidarnost. Izrazile so tudi vso podporo tako Solidarnosti kot njenemu voditelju, Nobelovemu nagrajencu za mir Walesi.

Italijanski sindikati so v listini izrazili obžalovanje, da oblasti še niso izpeljale napovedane okrogle mize z opozicijo, kar manjša njihov ugled v mednarodni skupnosti in znotraj države, poleg tega pa more sprožiti novo nevarno naraščanje napetosti.

—o—

Osrednje vodstvo sindikata CGIL je za novega glavnega tajnika imenovalo 62-letnega Bruna Trentina. Dosedanji glavni tajnik Pizzinato, ki je odstopil, je ostal v sindikatovem vodstvu.

Cossiga in Andreotti bosta...

■ nadaljevanje s 1. strani

Andreotti je sprejel tudi delegacijo Unije Italijanov iz Istre in z Reke, ki jo je vodil Silvano Sau.

Med zasedanjem kulturne komisije Delovne skupnosti Alpe Jadran so predstavniki zelene liste v občinskem svetu v Benetkah dvignili transparent z napisom »Ne apartheidu na Koroškem«. Skupno s tajnikom Zveze slovenskih organizacij na Koroškem Marijanom Šturmom so v sosedni sobi priredili tiskovno konferenco, na kateri so odločno grajali novo šolsko ureditev na Koroškem, pri čemer so poudarili, da takšno ureditev odklanjajo ne samo pripadniki slovenske narodne manjšine v Avstriji, temveč tudi avstrijska demokratična javnost. Med razpravo je prišlo tudi do mestoma ostre polemike med slovenskim predstavnikom Klemenčičem in koroškim zastopnikom Unkartom, ki je baje glavni oblikovalec nove šolske ureditve na Koroškem. Prof. Klemenčič je ugotovil, da nova šolska ureditev ni v skladu s sedmim členom avstrijske državne pogodbe in da ni niti v skladu s helsinško sklepno listino.

Na tiskovni konferenci je italijanski zunanji minister Andreotti opozoril na sporazum, ki je bil dosežen v letošnjem januar-

ju z jugoslovansko vlado. V tem sporazumu je med drugim rečeno, je dejal Andreotti, kako interes obeh držav zahteva, da se ohranita pri življenju obe narodnostni skupnosti, italijanska v Jugoslaviji in slovenska v Italiji, za kar se morajo zavzeti tudi osrednje oblasti.

Zunanji minister Andreotti se je setal tudi z avstrijskim zunanjim ministrom Mockom. Oba sta se strinjala v oceni, da izid zadnjih deželnih volitev na Južnem Tirolskem predstavlja pomemben korak na poti do dokončne ureditve južnotirolskega vprašanja. Andreotti je obljubil, da bo posredoval pri obeh zakonodajnih zbornicah, da se odobrijo še zadnji ukrepi iz južnotirolskega paketa. Pristavil pa je, da dokončna ureditev južnotirolskega vprašanja ni odvisna samo od Italije.

V pogovoru z Andreottijem je zunanji minister Lončar izrazil zaskrbljenost, da leto 1992 ne bi pomenilo zaprtja, kar bi imelo negativne posledice na jugoslovansko gospodarstvo. Zunanji minister Lončar je povabil predsednika republike Cossiga na uradni obisk v Jugoslavijo. Ze zdaj pa je znano, da bo zunanji minister Andreotti opravil obisk v Beogradu 30. januarja, kmalu zatem pa bo baje prispel na obisk v Jugoslavijo predsednik republike Cossiga.

Položaj v Izraelu in na zasedenih ozemljih

Pogajanja za sestavo nove izraelske vlade med Likudom in manjšimi desničarskimi strankami so zašla v slepo ulico, čeprav še ni rečeno, da so bili posveti dokončno prekinjeni. Ministrski predsednik in voditelj Likuda Shamir se je znova setal s člani glavnega odbora stranke relativne večine in prejel pooblastilo, da začne nova pogajanja z laburisti. Kot se je izvedelo, je Shamir sedaj pripravljen ponuditi dve važni ministrstvi, kar je Likud še pred tednom dni odločno zavračal. Gre za obrambno ministrstvo in ali za zunanje ali finančno ministrstvo. Shamir ima le še teden dni časa, da sestavi novo vlado, na kar bo moral poročati predsedniku republike, ki mu je poveril mandat. Na seji glavnega odbora Likuda pa niso razpravljali o ključnem vprašanju, ki to stranko ločuje od laburistov. Gre za mirovni načrt na Bližnjem vzhodu. Izraelski tisk po-

roča, da bodo predstavniki Likuda zahtevali od Peresa, naj se v javnosti ne zavzema za sklicanje mednarodne mirovne konference. To zamisel pa poleg laburistov podpirajo tudi Združene države in nekatere zmerne arabske dežele. Na ponudbo Likuda o novih pogajanjih je Peres dejal, da laburisti ne bodo vstopili v vlado, ki bi aprioristično zanikala pomen določenih mirovnih pobud.

Na zasedenih arabskih ozemljih v Izraelu je v teku splošna stavka, ki jo je oklicalo palestinsko prebivalstvo v podporo zahtevam po izpustitvi političnih pripornikov. Vojaške oblasti so oklicale policijsko uro tako v Gazi kot Cisjordaniji. Prav iz Gaze poročajo o novih spopadih med policijo in demonstranti. Včeraj je bilo ranjenih 24 Palestincev, danes pa so izraelski vojaki v Nablusu ranili tri Palestince.

dalje na 5. strani ■

Bo Arafat nastopil v Ženevi?

Glavni tajnik Združenih narodov De Cuellar je tudi formalno zavrnil sklep ameriške vlade, da ne izda vstopnega viza palestinskemu voditelju Arafatu. Ta bi moral na povabilo Združenih narodov 2. decembra spregovoriti v glavni skupščini ob pričetku razprave o Palestini. O sklepu washingtonske vlade bo razpravljal tudi glavni zbor Združenih narodov, ki bi lahko premestil razpravo o Palestini iz New

Yorka v Ženevo. De Cuellar je dejal, da je sklep ameriške vlade nesprejemljiv, še posebej, ker imajo Združene države obveznosti do svetovne organizacije, ki ima svoj sedež na ameriških tleh. Z odklonitvijo viza Arafatu je Washington po njegovem tudi kršil mednarodne dogovore.

Proti ameriškemu sklepu so se izrekle številne države, italijanski ministrski svet pa bo o tem razpravljal na posebni seji.

Steklina pri nas

V zadnjih mesecih so v Furlaniji - Julijski krajini postrelili skoro 700 lisic. Njihovo mrhovino so poslali Zooprofilaktičnemu zavodu Treh Benečij, ki ima svoj sedež v Padovi. Tu potekajo analize, da bi ugotovili, če so morda bile okužene s steklino. V enajstih primerih so preiskave dale pozitiven rezultat. Šlo je za devet lisic, ki so jih odstrelili na Tržaškem, dva primera pa prihajata z Goriškega. To je pripeljalo deželne zdravstvene oblasti, da so sprejele vrsto profilaktičnih ukrepov, ki jih je orisal na svoji nedavni tiskovni konferenci deželni odbornik za zdravstvo Brancati. Proti tem ukrepom so se te dni izrekli predstavniki Zelene liste. Ti zatrjujejo, da je bila zaradi množičnega odstrela lisic povzročena huda škoda tako v naravovarstvenem smislu, kot tudi zato, ker vnaša neravnovesje v terenske razmere. Praznično, ki jo je povzročil odstrel, napolnjujejo lisice iz Bližnje Slovenije, ki prinašajo s sabo steklino.

110-LETNICA TABORA IN DRUŠTVA V DOLINI

Kulturno društvo »Valentin Vodnik« iz Doline je v petek, 25., in v soboto, 26. novembra, pripravilo niz prireditev ob proslavah 110-letnice tabora in kulturnega delovanja v Dolini. Prireditve so bile v gledališču »France Prešeren« v Boljuncu. Veliko zanimanje je vzbudila fotografska razstava o kulturnem delovanju v Dolini. Gre za fotografske posnetke Maria Magajne. Prisotne je ob začetku proslave pozdravil predsednik Kulturnega društva »Valentin Vodnik« Vojteh Lovriha. Maria Magajno je uvodoma predstavil ravnatelj Narodne in študijske knjižnice v Trstu Milan Pahor, nekaj pesmi pa je zapel tudi otroški zbor, ki ga vodi Suzana Žerjal. S celovečernim koncertom je nato nastopil moški pevski zbor »Valentin Vodnik«, ki ga vodi Bogdan Kralj.

V soboto pa je po pozdravih in čestitkah številnih društev in organizacij ob visokem jubileju dolinskega kulturnega društva nastopil slavnostni govornik, pesnik in politik Ciril Zlobec, ki je v svojem govoru razmišljal o sedanjem stanju slovenskega naroda in o pomenu, ki ga ima narodna zavest v sedanjem času.

SPREJEM OB DNEVU REPUBLIKE

Jugoslovanski generalni konzul v Trstu Livij Jakomin je v ponedeljek, 28. novembra, priredil v prostorih konzulata sprejem ob dnevu jugoslovanske republike. Srečanja so se udeležili predstavniki političnega, kulturnega in gospodarskega življenja iz Furlanije Julijske krajine.

BENCINSKI BONI

Bencinske bone na Tržaškem bodo imetniki lahko izkoristili do 30. aprila prihodnjega leta. Tako je sporočila Trgovinska zbornica v Trstu. V tiskovnem poročilu je še naveden podatek o poteku razdeljevanja drugega kontingenta bonov. V minulem tednu so razdelili 35 odstotkov razpoložljivih bencinskih bonov. V tem tednu veljajo posebni urniki občinskih uradov in Avtomobilskega kluba.

V Nabrežini so počastili spomin pesnika Iga Grudna

V nedeljo, 27. t. m., so se v Nabrežini spomnili pesnika Iga Grudna ob 40. obletnici smrti. Prireditve je organiziralo nabrežinsko kulturno društvo, ki nosi ime po Grudnu. Zanimanje, ki vlada za take kulturne prireditve, je privabilo v nabrežinsko občinsko telovadnico številno občinstvo. Prisotne je uvodoma pozdravil predsednik društva Pavel Vidoni. Med drugim je izrazil željo, da bi v najkrajšem času prišlo do uresničitve Kulturnega doma v Nabrežini, ki bi lahko zadovoljivo reševal prostorske potrebe domačih kulturnih delavcev.

Nedeljski kulturni spored je bil zanimivo zasnovan in zelo bogat. Pri njem sta sodelovala moški pevski zbor »Igo Gru-

den«, ki ga vodi Aleksander Rojc, in ansambel »Happy day«, ki je izvajal skladbe, katere je za to priložnost uglasbil Boris Devetak na besedilo Iga Grudna. Učinkovit je bil tudi nastop zbora nižje srednje šole »Igo Gruden« iz Nabrežine, ki ga vodi prof. Edith Canzian. Nekaj skladb je ta zbor izvedel tudi ob spremljavi Orffovih instrumentov. Vezni tekst Grudnove proslave sta pripravili profesorica Nada Perot in Tatjana Rojc, pesmi Iga Grudna, ki jih je izbrala Vera Kukanja, pa so podali igralci Miranda Čaharija, Aleksij Pregarc in Andrej Pisani. Pohvaliti je treba tudi učinkovito scensko rešitev, ki je omogočila, da je ves spored bil tekoč in v zaključnem ckviru.

Zanimiv skavtski večer na Opčinah

V soboto, 19., in v nedeljo, 20. novembra, so skavti z Opčin, Proseka, iz Trebč in Repna priredili v Finžgarjevem domu na Opčinah »Skavtski večer«. Pripravili so zelo pestro in zanimivo prireditev, v kateri so s petjem, mimiko in igranimi prizorčki prikazali tipičen dan na skavtskem taboru. Pri oblikovanju večera so sodelovali predvsem izvidniki in vodnice, ki so si res originalno zamislili razne prizore in jih požrtvovalno pripravili. Novinci roverji in popotnice so jim priskočili na pomoč pri sceni, ki je bila tudi posrečena, čeprav zelo enostavna. Voditelji so delo le koordinirali, zato so izvidniki in vodnice res vredni pohvale. Vod Pand se je posebno izkazal pri petju. Labodi so pripravili zelo zabaven prizorček o nočnih stražah, Jeleni pa so zelo originalno prikazali zbujanje, vstajanje, telovadbo in umivanje. Tigri so

res »realistično« prikazali pregled šotorov. Antilope so tudi vzbudile mnogo smeha s svojim prizorčkom o dnevni pomoči bližnjemu, ko so s svojo mesno nerodnostjo skušale pomagati kmetu pri raznih opravilih. Vsi vodniki pa so se izkazali pri pravi zvočnih efektov, ki so jih že prej snemali na radiu Opčine. Največ smeha je vzbudil končni prizor, ko so se vsi izvidniki in vodniki zbrali pri tabornem ognju, da bi krstili svojega načelnika, »Krutega jelena«. Naporni skavtski dan se je zaključil z Uspavanko.

Ob tej priložnosti so skavti pripravili razstavo fotografij o prejšnjih taborih in razstavo drugih skavtskih izdelkov.

Za konec naj omenimo, da je imela prireditve dobrodelen namen: prostovoljni prispevki so bili namreč namenjeni patru Vladimiru Kosu,

LOJZETU CIJAKU

Prejšnji teden so na Kontovelu pokopali domačina Lojzeta Cijaka, znanega kulturno-prosvetnega delavca. Pri odprtem grobu se je od njega poslovil dr. Drago Štoka z govorom, ki ga objavljamo v celoti.

(Ured.)

»Srčno sem se želel osebno posloviti od pokojnega Lojzeta Cijaka, in to iz več razlogov. Med temi je prav ta, da sem ga prvič videl, kot fantič, takoj po vojni v domači dvorani, ko je ves zavzet režiral razne igre ali v njih igral: v mislih imam nepozabnega Divjega lovca, pa Lojterce, Domna itd.

Že ob prvem snidenju z njim sem začutil nekaj ne samo umetniškega, ljudskega in rokela, ampak vse nekaj več. Zgodovina našega primorskega ljudstva je kasneje začutila: bil je sin naše kontovelske zemlje, poln vedrine v sebi, prežet z duhom slovenstva na tej skrajno zahodni zemlji našega primorskega naroda, obenem pa vsestransko prežet — s tistim, kar je do zaključka druge svetovne vojne manjkalo tudi primorskim Slovincem: socialni in ljudski napredek

človeka na tem koščku zemlje, razpete med Jadranskim morjem in revnim Krasom.

Pokojni Lojze Cijak ne bi bil sin kontovelske zemlje, če se ne bi odločil za dve smeri, za zvestobo domači kontovelski grudi, za zvestobo svojemu jeziku in narodu ter obenem za zvestobo temu, po čemer hrepeni vsako ljudstvo.

Danes se poslavljamo od človeka, ki je bil po mojem nosilec teh idealov: Lojze se je povsod razdal, nikomur ni bil neprijatelj, vedno in povsod je bil in ostal samo človek, vseskozi predan idealom svobode, slovenstva in naprednih sil svojega ljudstva, katero je naše grunte pozidalo tja do poslednjega koticika na morju kontovelske obale.

Teško se je poslavljati od sina naše kontovelske zemlje, ki nam je kljub krpi svojega prostora (okrog 500 duš), rodila marsikaj neprecenljivega na marsikaterem področju. Zakaži bi jih ne navedli ob svežem grobu našega dragega Lojzeta Cijaka, ki je svoje življenje usmerjal v tem smislu.

Pod farnim kontovelskim zvonikom so nam dali dušo in srce v novejši zgodovini mnogi, med temi: Društvo »Danica«, katerega prapor je bil

POLOŽAJ V IZRAELU IN NA ZASEDENIH OZEMLJIH

■ nadaljevanje s 3. strani

Demonstranti manifestirajo z Arafatovimi fotografijami in protestirajo proti sklepu ameriške vlade, da palestinskemu voditelju ne izdà vstopnega vizuma. Arafat bi moral namreč spregovoriti pred glavno skupščino Združenih narodov in tudi uradno sporočiti ustanovitev palestinske države.

Egiptovski predsednik Mubarak je preko novega veleposlanika v Vatikanu sporočil papežu Janezu Pavlu II., da kairska vlada priznava Palestinsko osvobodilno fronto kot edino zakonito predstavnicu palestinskega ljudstva. Kairo nadalje zagovarja tudi pravico Palestinec do samoodločbe. Sveti oče je v odgovoru na poslanico izrazil željo, da bi bile vsem prebivalcem bližnje-vzhodnega področja priznane najosnovnejše človeške pravice. Zavzel se je za sožitje na tem področju, tako da bi bila končno odpravljena razlikovanja.

—o—

Bivši deželni odbornik za javna dela Bomben je v hišnem priporu v Pordenonu. Zapustil je koronejske zapore, kjer je bil dober teden.

Deželni svetovalec Brezigar v Benečiji

Predsednik tretje stalne komisije za kulturo in šolstvo Bojan Brezigar se je v četrtek, 24. t. m., sestel v Čedadu s predstavniki teritorialnega odbora SKGZ za videmsko pokrajino.

Delegacija SKGZ, ki jo je vodil predsednik Viljem Černo, je osvetlila sedanji težavni položaj Slovencev v Benečiji, zlasti ker še ni bil sprejet globalni zaščitni zakon za slovensko manjšino. Govor je bil dalje o negativnem stališču didaktičnega ravnateljstva v Špetru do dvojezičnega otroškega vrta, ki pa ga dejansko priznava Evropska gospodarska skupnost, didaktično ravnateljstvo pa sploh noče vzeti na znanje obstoja šole. Prof. Petričič se je zahvalil Brezigarju za zanimanje pri deželnem odboru, da se dokončno uredi to vprašanje, in je izrazil željo, da bi deželna uprava tudi z zakonskim posegom omogočila redno delovanje te važne kulturne ustanove.

Svetovalec Brezigar je čestital teritorialnemu odboru SKGZ za neprecenljivo delo, ki ga opravlja v Benečiji, kjer v težavnih pogojih dosega lepe uspehe med slovenskim prebivalstvom pri utrjevanju

in širjenju domačih tradicij. Ob koncu je svetovalec SSK izrazil upanje, da bo čimprej odobren zaščitni zakon za celotno slovensko manjšino v deželi Furlaniji - Julijski krajini ter da bi se srečanja s predstavniki slovenskih društev videmske pokrajine nadaljevala in postala nekaj stalnega.

26.12.: ŠTEFANOVANJE

(Euforia Devin)

31.12.: BEG IZ '88

(Kulturni dom)

Prireditelj: SMReK

MIKLAVŽEVANJE V RONKAH

V soboto, 3. decembra, bo ob 18. uri v rajonski dvorani v Selcah (Ronke) MIKLAVŽEVANJE. Ob tej priložnosti bodo nastopili tudi »Potujoči potepači« iz Trsta. Miklavževanje prireja Kulturno društvo Jadro.

S TRŽAŠKEGA

NOVO POSLOPJE OB MEJI

Minister Santuz je pri mejnem prehodu na Fernetičih dne 28.11. slovesno odprl novo vojašnico finančne straže. Poimenošana je po vzpetini pri Tržiču, kjer so se med prvo svetovno vojno borili italijanski finančni stražniki. Zato nosi ime »vojašnica Debeli«. Razprostira se na 4 tisoč 600 kvadratnih metrih, od katerih jih je 2500 pokritih. V njej bo 72 stražnikov, ki so zaposleni na mejnem prehodu in na tovornem postajališču. Stavba je stala eno milijardo 600 milijonov lir. Blagoslovil jo je tržaški škof Bellomi. Ob odprtju so bili prisotni domači župan dr. Colja in tudi jugoslovanski zastopniki.

NOVI DOKTOR EKONOMIJE

Na ekonomski fakulteti tržaške univerze je v soboto, 26. novembra, diplomiral g. Mitja Terčon iz Sosljana. Novemu doktorju ekonomskih ved, ki je tudi naš sodelavec, iskreno čestitajo prijatelji in znanci ter mu želijo obilo uspeha v poklicu. Čestitkam in voščilom se pridružuje ta uredništvo in uprava Novega lista, ki računata na njegovo nadaljnje sodelovanje.

DRUŠTVO SLOVENSКИH IZOBRAZENECV V TRSTU

vabi v ponedeljek, 5. decembra, na predstavitev Gorjupovih knjig

O KANALSKI DOLINI

Knjigi bo predstavil dr. Rafko Dolhar. Pred tem bo otvoritev slikarske razstave Tereze Keil-Ehrlich.

Začetek ob 20.30.

—o—

Tržaški občinski svet je z večino glasov potrdil sklep občinskega odbora glede lokacije sinhrotrona na tržaškem Krasu. Sinhrotron bo torej po mnenju večinskih strank stal v neposredni bližini Bazovice in ne znotraj raziskovalnega področja, kot predlaga Slovenska skupnost in kot usrva za zahtevam neposredno prizadetega prebivalstva Bazovice in okolice.

Avsenik navdušil poslušalce

V Zgoniku se je 26.11. zbrala velika množica na koncertu, ki ga je podal ansambel Slavka Avsenika. Ta ansambel je letos praznoval 35-letnico obstoja in delovanja, ki ga na kratko ponazarjajo tele številke: 8 tisoč koncertov po Sloveniji, za mejstvu, Evropi in preko morja, z 800 izvirnimi skladbami Slavka Avsenika, tega že dolgo mednarodno priznanega začetnika slovenske narodno-zabavne glasbe.

Koncert je organizirala glasbena zadruga Ars Nova, goste pa je na uvodu pozdravil zgoniški župan Miloš Budin. Ansambel, ki se ponaša z domačimi in mednarodnimi priznanji, je ob svojem jubileju navdušil naše občinstvo z najlepšimi melodijami svojega obsežnega repertoarja, za razigrano razpoloženje pa je poleg veselih pevcov in muzikantov poskrbel še znani humorist Tone Fornezz.

Navdušeni aplavzi so spremljali izvajanje ansambla, ki ga je v vseh teh dolgih letih skušajo posnemati nič manj kot 10 tisoč glasbenih skupin širom po Evropi.

Navdušeni aplavzi so spremljali izvajanje ansambla, ki ga je v vseh teh dolgih letih skušajo posnemati nič manj kot 10 tisoč glasbenih skupin širom po Evropi.

V ZADNJE SLOVO

stkan med našimi ogradami in grunti, medtem ko se je živina še nemoteno pasla vse od proseške gmajne pa do pašnov nad Kontovelom. Omeniti želim le vas in občestvo fare Kontovel, ki je kljub svojemu maloštevilnemu občestvu dalo vaščane in vaščanke, ki so šli, žal, tiho mimo nas. Bili so med prvimi Primorci, ki so v drugi svetovni vojni v nemškem taborišču smrti umirali in pa dali kri za svojo domačo in slovensko zemljo: Marta, Ivan, Vojko itn.

Na tej kontovelski zemlji so zagledali luč sveta Ivan Regent, slovenski politik, prvi urednik časopisa Delo Jože Pertot, priljubljeni domačin Franc Štoka ...

Pa zakaj bi na tem koščku zemlje kontovelske skupnosti, na katerem je razgled na sin'e Jadransko morje prav tako privlačen kot na Nanos, Caven in Snežnik, vsaj bežno ne omenili nekaterih od tistih, ki so nas vzgajali v narodnem in človeškem duhu: živih je še mnogo, toda poleg sinu naše grude, pravkar preminulemu Danilu Danevu, ki je moral zaradi fašistične diktature zapustiti svoj rodni kraj, svoje domače orgle, zborovsko dirigiranje in ki zdaj počiva v daljni deželi, smo dolžni prav tako pokloniti

šopek domačega cvetja kot prvemu domačemu kulturnemu gospodarstveniku Jaku Štoki.

Tebi, dragi Lojze, ki si skupaj s svojimi sovaščani dal pobudo za uresničitev spomenika padlim partizanom, gre naša iskrena hvala.

Ob Tebi so mnogi opevali ta prečudoviti košček sveta med Krasom in morjem, od Antona Aškerc, Alojza Gradnika, Srečka Kosovela do Tebe, dragi Lojze, za to si med vsemi temi čvrsto zapisan v narodno in literarno zgodovino naših ljudi, saj si prav v tem smislu opeval in pisal o bolečinah naših ribičev ter naših ženic, ki so jim nosile hrano v kontovelski in grlanski portič. Prav tako si pisal o ribičevem veselju nad uspešnim ulovom, kateri je dajal kruha našim vaščanom.

Od nekdanjih tradicij, običajev in dela se je v naših krajih mnogo spremenilo, ostaja pa še vedno vera v poštenost in življenjskost našega ljudstva na tem koščku zahodnega slovenskega sveta, domovine Prešernove »Lepe Vide« ter Aškercovih »Jadranskih biserov«, in seveda tvojih povesti in dram ter tvojih tako prisrčnih odrskih prikazov naše polpretekle in pretekle zgodovine.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija pevskih zborov v Kulturnem domu v Trstu

V Kulturnem domu v Trstu je bila v nedeljo, 27. novembra, tradicionalna pevska revija, ki jo v tem jesenskem času prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. Pevska revija pomeni prvi nastop v novem delovnem letu za številne zборе in v tem smislu ima ta koncert prav posebno mesto v delovanju pevskih zborov. Letos je nastopilo 14 pevskih skupin, ki delujejo na ozemlju tržaške pokrajine, odpadel je le nastop Tržaškega mešanega zbora.

Uvodoma je prisotne pozdravil predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov dr. Zorko Harej, ki se je med drugim spomnil tudi pred kratkim umrlega duhovnika, skladatelja in javnega delavca Franca Gačnika. Ta je v preteklosti velikokrat sodeloval z Zvezo cerkvenih pevskih zborov iz Trsta in s svojo skupino nastopal na Tržaškem.

Naj za kroniko naštejemo sodelujoče zборе. Kot prvi je nastopil mešani zbor »Milan Pertot« iz Barkovelj, ki ga vodi Aleksandra Pertot. Sledil je nastop dekliškega zbora »Slovenski šopek« iz Mačkolj; ta zbor vodi Ljuba Smotlak; nastopili so nato mešani zbor »Sveti Jernej« z Opčin, ki ga je vodil Janko Ban, cerkveni zbor iz Sv. Križa — vodil ga je Albin Verginella — ženski zbor »Repentabor« pod vodstvom Antona Bdenčiča, mešani zbor PD »Kolonkovec - Ženjan«, vodila ga je Dalka Šturman, Fantje izpod Grmade, ki jih je vodil Ivo Kralj, in še Dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta, ki ga je vodil Stojan Kuret ter je zaključil prvi del sporeda.

V drugem delu je kot prvi nastopil Dekliški zbor Devin, ki ga je vodil Herman Antonič, sledil je nastop dekliške pevske skupine »Vesela pomlad« z Opčin, vodi jo Franc Pohajač, nakar so peli še mešani zbor »Mačkolje«, ki ga že nekaj let vodi Ignac Duh, moški zbor Novega svetega Antona iz Trsta, ki ga vodi Edi Race, mešani zbor »Skala« iz Gropade, ki ga vodi Anastazija Purič, in Škedenjski mešani zbor, ki je nastopil pod vodstvom Dušana Jakomina in zaključil letošnjo pevsko revijo.

Prav je, da nekoliko spregovorimo o vtisih ob

tej reviji. Najprej lahko ugotavljamo, da se je udeležujejo zbori z zelo različnimi pevske, glasbenimi in poustvarjalnimi cilji. Za šest nastopajočih zborov bi lahko rekli, da so predvsem cerkveni pevski zbori, ki občasno nastopajo tudi s slovenskimi ljudskimi pesmimi. Gre torej za skupine, ki so — vsaj nekatere — predvsem vajene peti ob orgelski spremljavi, kar se seveda pozna pri intonaciji in tudi pri splošnem podajanju pesmi. Seveda to ni pri vsakem zboru opazno v isti meri. Nadalje opazamo, da v zadnjih letih ne nastopajo nekateri zbori, ki so doslej predstavljali jedro pevske dejavnosti v Trstu. Zbori so na splošno pokazali zelo različno znanje in zanimanja. Poudariti pa je treba, da smo tokrat poslušali tudi dve krstni izvedbi. Dekliška pevska skupina »Vesela pomlad« z Opčin je zapela pesem »Na ganku je stala«. Gre za ljudsko pesem iz Gropade, ki jo je za dekliški zbor in spremljavo flavte priredila Dina Slama. Mešani zbor »Mačkolje« pa je prvič javno izvedel pesem duhovnika in skladatelja Ivana Florjanca »K Tebi potujem«. Tudi Anastazija Purič je s svojim zborom izvajala svojo priredbo pesmi »Pridi ti, šuhajko.«

Glede izbire pesmi je bil nedeljski koncert zanimiv, saj so zbori izvajali izrazito sodobno zasnovo skladbe, kot je pesem Alda Kumarja na Kosovovelov besedilo »Pa da bi znal«, a tudi čisto preproste ljudske pesmi. Te pa niso nič manj lepe kot zahtevne skladbe, ki smo jih tudi lahko slišali na reviji. Pevski zbori imajo radi primorske skladatelje. Vrabec, Venturini, Simoniti, Kumar, Merku, Malič so pogosto izvajani na reviji Zveze cerkvenih pevskih zborov. Zanimivo pa je bilo poslušati Deset poetičnih duetov skladatelja Ebena, ki jih je ob klavirski spremljavi Aljose Starca izvajal zbor Glasbene matice, a tudi pesmi iz bogate slovenske zborovske zakladnice. Bila je torej zanimiva pevska revija.

Spored in izvajalce je na reviji predstavljala Gregor Pertot. Letos smo opazili nekoliko manj občinstva, kot smo ga bili sicer vajeni ob podobnih pevskih prireditvah. Vsekakor je treba

organizatorjem priznati, da s prirejanjem revije, ki bo prihodnje leto obhajala 25-letnico, opravljajo pomembno vlogo v zborovskem delovanju na Tržaškem. Zveza cerkvenih pevskih zborov pa se sedaj pripravlja na že tradicionalni koncert božičnih pesmi, ki bo v tržaški stolnici svetega Justa.

—o—

Knjiga o poslikanih lesenih stropovih

Založba Slovenska matica v Ljubljani, ki ima zaslug, da je doslej izdala že vrsto monografskih študij o posameznih poglavjih slovenske umetnostne preteklosti, je letos poskrbela tudi za natis knjige Nataše Golob »Poslikani leseni stropi na Slovenskem do sredine 18. stoletja«. Doslej se je slovenska umetnostnozgodovinska stroka v zvezi s tem gradivom sklicevala predvsem na predvojno razpravo Franca K. Kosa »Ornamentika lesenih poslikanih stropov v cerkvah na Slovenskem«, sedaj pa imamo pred nami delo, ki je to problematiko razširilo in poglobilo, avtorica pa je pri preučevanju upoštevala celotno slovensko etnično ozemlje, poleg cerkva v SR Sloveniji zlasti še tiste na avstrijskem Koroškem.

Pričujoča knjiga je pravzaprav predelava doktorske disertacije Nataše Golob, v njej pa upošteva poslikane lesene stropne na Slovenskem od 15. do sredine 18. stoletja, se pravi od najzgodnejših v času gotike do njihovega izzvenenja v baročni dobi. Avtorica je dokazala, da se tudi ta zvrst likovnega ustvarjanja, čeprav je njen osnovni namen bil predvsem krasilnega značaja z uporabo šablon in patroniranih vzorcev, enakovredno včlenjuje v razvoj slikarstva na Slovenskem v omenjenem obdobju. Posebej dragocena je avtoričina analiza posameznih tipov vzorcev in ikonografske vsebine svetih oseb ali nabožnih prizorov, naslikanih na stropovih. N. Golob obravnavano slovensko gradivo vseskozi primerja s podobnim v širšem evropskem okviru, v enem od uvodnih poglavij pa je podala pregled razvoja poslikanih lesenih stropov v Evropi od prvih časov krščanstva dalje.

Na koncu knjige sledi sklepni mislim katalog dokumentiranih spomenikov, urejen abecedno, sledijo povzetek v nemščini, seznam slik, imensko kazalo, seznam uporabljene literature, zemljevid in imensko kazalo. Skoraj odveč je poudarjati, da so mnogi podatki, trditve in primerjave v besedilu podprti s številnimi opombami. Posebna odlika knjige je tudi lep jezik, ki ni znanstveno suhoparen, marveč razumljiv tudi nestrokovnjaku, v avtorici pa hkrati razodeva temeljitega poznavalca kulturnozgodovinske podobe davnih časov z upoštevanjem družbenega, idejnega, verskega in estetskega ozadja.

M.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE
J. in W. Grimm - M. Košuta

RDEČA KAPICA
Režija: Mario Uršič

Igrajo: Alda Sosič, Irena Zubalič, Drago Gorup in Franko Korošec.

Premiera:

v nedeljo, 4. decembra, ob 11. uri v Kulturnem domu v Trstu.

Ponovitvi:

v ponedeljek, 5. decembra, ob 10. uri
v torek, 6. decembra, ob 11. uri

NOBENE TEATRALNOSTI

(PRED NOVO PREMIERO SSG 8.12.1988)

Ko sta Dančenko in Stanislavsky postavljala leta 1898 temelje Moskovskemu hudožestvenemu teatru, sta se za otvoritveno predstavo odločila za Čehovo UTVO.

Zakaj ravno za to delo, ki ga je sam avtor označil za komedijo za tri ženske vloge, šest moških, štiri akte, pajsaz na jezero, mnogo pogovorov o literaturi, malo dejanja, pet pudov ljubezni? Enostavno zato, ker je prav Čehov na svoji kratki, a bliskoviti umetniški poti nudil ruskemu občinstvu protistrup plehkosti. Ni ga uspaval z lepim besedičenjem, z zunanjim scenским bleskom. Pisal je o vsakdanjih rečeh, o propadajočih meščanih in podivjanih mužikih, o požrtvovalnih zdravnikih in neprijetnih sanjačih, o študentih, uradnikih, provincialnem dolgočasu in o velikomestni nečimernosti — skratka — o življenju.

Ni rad izpovedoval svojega odnosa, ni hotel biti vsiljiv. Načenjal je temeljna življenjska vprašanja, ni pa hotel odgovoriti nanje. Njegovi junaki so dobri, rahločutni ljudje, ki se mučijo, da bi našli pot v svobodo.

Čehov je veroval v znanje, v napredek, zato se mu je zdelo, da lahko rusko mehkobo, emotivnost, socialno inertnost in sploh vsa negativna svojstva slovanske duše blago osmeši, skritizira.

To mu žal ni popolnoma uspelo. Stanislavsky ni odkril te komponente. Čehove igre je v svojih postavitvah spremenil v virtuozne analize človeških stanj. Bile so se z avtorjevimi oznakami, da gre za komedije. V zadnjih letih so pogumni režiserji, izven ruskih meja, odkrili nove odtinke Čehove dramaturgije. Te so še bolj obogatile poznane vrline velikega ruskega umetnika.

A. R.

Sodobno kmetijstvo

Acetonemija ali ketoza molznic

To so motnje v presnovi ogljikovih hidratov in maščob. Kažejo se kot nenormalno kopičenje ketonske snovi v krvi, mleku, urinu in izdihanem zraku, količina krvnega sladkorja pa je zmanjšana. Pri ketozi imajo molznice zaradi preobilne prehrane zamaščena jetra. Ketoza je najpogosteje samostojna bolezen, kaže se pa tudi kot komplikacija pri zaostajanju trebila, v spremembi položaja siriščenika, vnetju maternice in vimena. Ketoza se pokaže v prvih dveh mesecih po porodu, prvi znaki pa so prebavne motnje v živčni obliki. Ker se telesne maščobe hitro razkrajajo in ker živali ne jedo, hitro hujšajo, so žalostne, ob živčnih motnjah pa razdražene, mukajo, ne vidijo, silijo naprej ali celo omedlijo. Napad traja uro ali dve in se ponovi po 8 ali 12 urah. Telesna temperatura ni povišana. Koža, izdihani zrak, mleko in urin vonjajo po svežem sadju. Tek bolne živali se spremeni. Ne diši ji niti seno silaže ali koncentrati. Delovanje vampa lahko povsem preneha. Iztrebki so trši, obdani s sluzjo.

Količina mleka se lahko zmanjša. Mleko je goste rumenkaste barve, grenko, diši po acetonu in se pri kuhanju sesiri. V

krvi se zmanjša krvni sladkor glukoza, poveča pa se količina ketonov. V vampu se poveča količina maslene kisline.

Če so molznice pred porodom predobro krmiljene in zato pretirano zamaščene, hkrati pa dajejo veliko mleka, se ketoza lahko pokaže po porodu pri več kravah hkrati.

Visoko mlečnost mora spremljati usklajena prehrana. Pri prežvekovalcih se monosaharidi v vampu razkrojijo v višje maščobne kisline. Zato je v krvi goveda manjša količina sladkorja kot pri živalih, ki imajo le en želodec. V organizmu molznic so v prvem obdobju laktacije zelo velike potrebe po glukozi zaradi tvorbe mlečnega sladkorja. Na vrhuncu mlečnosti potrebuje krava 1500 do 2000 g glukoze na dan. Molznice uporabljajo kot vir energije maščobne kisline. V jetrnih celicah maščobne kisline zgorevajo doze ogljikovega dvokisa in vode, pri tem pa se razvije toplota. Če primanjkuje krvnega sladkorja, se zgorevanje kislin v jetrih ustavi na vmesni stopnji acetalnega radikala.

Jetra iz nezgorelega ostanka maščobnih kislin začno izdelovati ketonske snovi, ki pa jih organizem lahko samo delno

uporabi kot vir energije pri zgorevanju v mišicah. Večina ketonov pa je neuporabna, kopičijo se najprej v krvi, nato pa se izločijo z urinom, mlekom in izdihanim zrakom. Pri pomanjkanju glukoze nastaja v jetrih glukoza iz glicerina in beljakovin.

Pri veliki mlečni proizvodnji je izčrpan tudi hormonalni sistem. Tako nastanejo motnje v tvorbi hormonov skorje nadledvične žleze, ki sodelujejo pri regulaciji presnove ogljikovih hidratov. Določeno vlogo pri ketozi prežvekovalcev ima mikroelement kobalt, ki je pomemben za rast vampove mikroflore in nastajanje hormona v sredici nadledvične žleze.

Bolezen je odvisna tudi od pasme in znano je, da je rdeče in črno belo govedo precej nagnjeno h ketozi.

Potek bolezni je odvisen od pravočasne odkritja ter zdravljenja, ki traja nekaj dni, razen če ima žival že spremenjena jetra. Poskrbeti je treba ne le za veterinarja, ampak tudi za spremembo obroka. Slabo seno je treba zamenjati z boljšim ali s svežo krmo, ki bo bogata z ogljikovimi hidrati, kot je kuhan krompir, pesni rezanci, korenje, melasa. Na dan damo 2 do 3 kg pesnih rezancev oziroma melase. Oboleli živali lahko damo dvakrat na dan po četrt kg sladkorja. Če je vime zdravo, bolno žival nekaj dni ne izmolezemo do konca. Žival se mora vsak dan razgibati, če je privezana v hlevu.

dalje na 8. strani ■

JOŽKO ŠAVLI

Nagelj - slovenska roža

III.

Teofrast naziva »Diós anthos« kot grmičasto rastlino, zato sodijo mnogi raziskovalci, da je imel v mislih »dianthus arborescens«, ki še danes uspeva na Kreti in po Kikladih. Ta vrsta nageljna cvete meseca junija in je poleg vrste »dianthus fruticosus« še danes zelo priljubljena po grških otokih, namenjena izdelavi vencev. Ker je bila Kreta že v starem veku zelo znana po češčanju Zevsa, bi s tem tudi naziv »Diós anthos« t.j. Zevsova roža, imel svojo utemeljitev. Toda cvetovi obeh navedenih vrst dišijo, kar je v nasprotju s Teofrastovim poročilom. Zato je mogoče, da se Teofrastove navedbe nanašajo na nagelj vrste »dianthus selvaticus«, ki rase v Epiru in nima vonja. (18) Še bolj pa je verjetno, da so z nazivom »Diós anthos« že takrat označevali več nageljniovih vrst.

Stari Rimljani nagelino niso nosvečali pozornosti. Obdobje latinske in zgodnjekršćanske kulture nam zato ni zapustilo o nageljnu nobenih zapisov, izročil ali simbolike. Zaradi tega tudi ni znano, kdaj so v naslednjem srednjem veku začeli gojiti v Evropi nagelj ter ga ceniti.

Med zgodovinopisci vlada v veliki meri prepričanje, da so kulturo nageljniovih vrst prinesli najprej muslimani na Jutrovem, odkoder naj bi se razširila po severni Afriki. V Evropo naj bi jo potem zanesli križarji v 13. stol. (19) V Franciji naj bi se namreč razširilo gojenje nageljniov po ponesrečenem križarskem pohodu na Tunis leta 1270, ki ga je vodil sveti kralj Ludvik IX.

(1214-1270). Vendar je njegove križarje napadla v Tunisu zavrtna kuga. Številni med njimi so umrli, tudi kralj sam. Obolelim je napoj iz nageljniov lajšal bolečine. Preživeli naj bi zato zanesli nageljne v Francijo ter jih začeli gojiti. (20)

V resnici pa ne obstajajo nikakršni zapisi, ki bi opravičevali sklepanje, da so bili nageljni na Jutrovem ali kje drugje boli domači kot pa v južni Evropi. (21) Zato si mnenje, da je južna Evropa oziroma Sredozemlje prvotna domovina evropskega nageljna, vedno bolj utira pot v strokovne spise. Posebno še zato, ker omenja nagelj kot splošno poznani cvet že Teofrast. Pa tudi zato, ker rase »dianthus carvophyllus«, torej vrsta, iz katere so vzgojili domači nagelj, po sredozemskih območjih še v prosti naravi. (22) Njen cvet ima pet lističev.

V visokem srednjem veku je bil nagelj očitno še dokaj preprosta roža, ki ni vzbujala posebnega zanimanja, kakor so ga druge, zlasti vrtnica. Njegovo gojenje, zaradi domnevne zdravilnosti proti kuoi, ter sprva verjetno še povsem naključna križanja, pa so že oblikovala cvetove, ki so v obdobju gotike pritegnili pozornost umetnikov. Najprej na Francoskem, kjer nagelj že v 14. stol. omenja znani pesnik in zgodovinar J. Froissart (1337-1410). (23) V naslednjem stoletju se je posvetil gojenju nageljniov René d'Anjou (1409-1480), prestolonaslednik iz Napolija, potem ko so mu onemogočili prevzem zakonitega nasledstva. Razočaran se je potem »le bon roi

René«, kakor so mu rekli, umaknil v Aix en Provence ter se posvetil nageljnom. In verjetno je tudi prvi, ki je o tem napravil zapiske (1446). (24)

Nagelj se v tem obdobju že pojavlja tudi na Marijinih slikah, na katerih se v ozadju pojavlja znameniti *božji vrtec* (*hortus conclusus*, *Paradiesgärtlein*). Vrtec je z ograjo ločen od ostalega sveta, v njem je umirjena narava s cvetjem. Predloga temu motivu je svetopisemska Visoka pesem (Zaprta vrt si, moja sestra, nevesta ... Vp 4, 12), (25) ki je prisposoda mistične zaroke Cerkve s Kristusom, vrtec sam pa podoba raja. Slike z rožami v božjem vrtu, med katerimi je tudi nagelj, imata še zlasti *St. Lochner* (ok. 1410-1451) in *M. Grünewald* (ok. 1470/75 - 1528). (26) Med značilna dela iz te simbolike sodi npr. bakrorez »Marija s šopkom nageljniov«, ki ga je izdelal *M. Schongauer* (1453-1491). (27) Sicer pa je najbolj znan Marijin simbol vrtnica ali roža. Iz molitvenih rož je sestavljen rožar, rožni venec.

V slovenskem izročilu se božji vrtec nahaja kot motiv v ljudski pesmi. Kot mistična prisposoda je predstavljal tudi v duhovnosti slovenskih ljudi eno najlepših doživetij. Uprizarjali so ga na Marijinih božjih poteh, kakor omenja že Valvasor (17. stol.). V prejšnjem stoletju ga poznajo zlasti še dolenske in štajerske božje poti. Motiv božjega vrta sicer nima neposredne zveze z nageljnom, vendar ga moramo na kratko opisati, saj pomeni enega najlepših mističnih prizorov v zgodovini slovenske duhovnosti: (28)

Uprizoritev božjega vrta se je vršila na predvečer romarskega shoda. Romarji so se zvrstili po parih v procesijo. Ženske so nosile na glavah vence, navadno iz poljskih rož. Vodja na čelu je med petjem

ACETONEMIJA ALI KETOZA MOLZNIC

■ nadaljevanje s 7. strani

V hlevih, kjer molznice rade zbolijo za ketozo, moramo pred porodom hrano urediti tako, da krave ob telitvi niso zamaščene. Surovih vlaken v obroku ne sme biti manj kot 18 do 20%. V obroku ne sme biti več kot 800 g maščob na dan. Zmanjšati je treba obrok silaže, če je bogata z beljakovinami, kar nadomestimo z dobrim senom: 1 kg sena za 3 kg silaže. Pogosto je vzrok boleznih oporečna silaža, ki vsebuje več kot 1,5% maslene kisline. Dobrim mlekarcim dodajamo redno rudninske snovi s kobaltom, bakrom, selenom in jodom. Če se pokaže ketoza, moramo sicer privezane živali vsak dan sprehajati, to zmanjšuje vsebnost ketonov in zvišuje glukozo.

Prvih 6 tednov po porodu redno kontroliramo mleko in tako ugotovimo že subklinične primere ketoze, ki so najlažje in najhitreje ozdravljivi.

Z. T.

—o—

V Rimu je v teku vsedrjavna konferenca o izseljenstvu. Računajo, da je trenutno po svetu nad pet milijonov italijanskih izseljencev. Konferenca v Rimu se udeležujejo tudi predstavniki Zveze slovenskih izseljencev iz Furlanije Julijske krajine.

Papež pojde v Vzhodno Nemčijo

Kot piše tednik »Welt am Sonntag« iz Hamburga, bo papež Janez Pavel II. leta 1991 opravil pastirski obisk v Vzhodni Nemčiji. List ugotavlja, da so se vodili pogovori med predstavniki Vzhodne Nemčije in Vatikanom in da je Vzhodna Nemčija sprejela predlog, naj bi povabila poglavarja katoliške Cerkve na obisk na svoje državno ozemlje. Ob tej priložnosti bi papež proglasil za blaženega berlinskega duhovnika Bernarda Lichtenberga, ki je umrl v nacističnem koncentracijskem taborišču Dachau. Poleg Vzhodnega Berlina bi papež obiskal še Dresden

GA JE SREČALA PAMET?

Romunski voditelj Ceausescu je vsaj zaenkrat zamrznil načrt o preureditvi kmetijstva. Načrt je predvideval porušenje 6 tisoč vasi na področju, kjer strnjeno živi madžarska manjšina. Proti načrtu so ostro protestirali tako na Zahodu kot v Madžarski, saj je bilo jasno, da se Ceausescu na ta način hoče znebiti madžarske manjšine. Na seji centralnega komiteja romunske partije je Ceausescu poudaril, da je treba ohraniti kmečko tradicijo in navade in preprečiti, da bi prišlo do množičnega zapuščenja zemlje.

ENOurna STAVKA NA ŠOLAH

Na pobudo poverjenih učiteljev in profesorjev vseh šol v Italiji je bila danes, četrtek, 1. decembra, enourna stavka učnega šolskega osebja. Odpadla je torej ali prva ali zadnja šolska ura. Ta dan so v Turinu, Milanu, Pescari in Catanzaru priredili srečanje poverjenih učiteljev in profesorjev.

LONČAR V PARIZU

Jugoslovanski zunanji minister Lončar je bil na uradnem obisku v Parizu, kjer se je sestal s predsednikom Mitterrandom, zunanjim ministrom Dumasom in ministrskim predsednikom Rocardom. V intervjuju za pariški dnevnik Le Monde je poudaril, da s sprejetjem ustavnih dopolnil Jugoslavija stopa na novo pot, saj je osvo-

POJASNILO SKUPINE 88

Skupina 88 iz Istre je objavila sporočilo, v katerem komentira srečanja, ki so jih imeli zastopniki Unije Italijanov iz Istre in z Reke ob 10-letnici Alpe-Jadrana v Benetkah z zunanjim ministrom Andreottijem in s predsednikom Veneta Berninijem ter Furlanije - Julijske krajine Biasuttijem. Skupina 88 trdi, da Unija ne predstavlja vse italijanske manjšine v Jugoslaviji, temveč le njen del.

Marijinih pesmi popeljal procesijo na poseben prostor in jo ob petju po polzasto zavijal navznoter, dokler niso bili vsi strnjeni okoli njega. Sledila je potem pridiga. Po njej pa se je znova oglasilo petje, procesija se je začela odvijati navzven in se končno stekla v cerkev. Vrtec je udeležence potegnil v mistično zamaknjenost, pozabili so na vse skrbi zemeljskega življenja in njihove misli so bile osredotočene in njihove misli so bile osredotočene.

V obdobju pozne gotike se nagelj pojavlja tudi na svetnih podobah. Flamski slikar Jan van Eyck (1386-1441) izdelal sliko »Mož z nageljnom«. Ob koncu gotike in na začetku renesanse t.j. na prehodu iz 15. v 16. stol. so nageljni na podobah še pogostejši. Slikar hoče z živobarvnim nageljnom ustvariti točko pozornosti, ki se jasneje odraža od temnejšega ozadja. Lucas van Leyden (1496-1533) naslika cesarja Maksimilijana I. z nageljnom v roki. Tudi znani renesančni slikar Raffaello ustvari delo »Marija z malima Jezusom in Janezom«. Jezus ima v rokah nagelj, po katerem sega Janez. (29)

Ob koncu gotike in ob nastopu renesanse postane nagelj simbol ljubezni in rodovitnosti, kakor se nam kaže na mnogih zaročnih slikah; kakor nam kažejo dela mnogih slikarjev, med katerimi izstopajo A. Pisanello, L. Cranach st., W. Wolgemut, H. Holbein st. in tudi znani A. Dürer. Znan pridigar in naravoslovec H. Bock imenuje nagelj Marijino rožico (Märgen Röslein) ter mu v svojem znamenitem delu »Kreuter-Buch« (Strasbourg 1546) posveča posebno poglavje pod naslovom »Von Grasblumen oder Negelin«. (30) Nagelj pa sedaj že izgublja svoj mistični značaj, v katerem še niti ni docela zaživel.

Obdobje renesanse t.j. preporoda prebudi v Evropi zanimanje za naravo in za

odkrivanje njenih skrivnosti. V tokovih novega zanimanja javnosti najde svoje mesto tudi nagelj. Znova zaslovi kot zdravilna roža, katere sok naj pomaga zoper kugo in vonj zoper nalezljive bolezni. V svojstvu tedanjih zdravnikov navajajo nagelj zaradi tega že v prvi polovici 16. stol. številni naravoslovci. V svoji knjigi ga omenja npr. znameniti nemški učenjak L. Fuchs (1501-1566), zdravnik mejnega grofa v Ansbachu ter vseučiliški profesor v Tübingenu. Njegova knjiga »De historia stirpium« (Basel 1542) je bila takoj prevedena v francoščino in postala uspešnica.

Švicarski naravoslovec C. Gesner (1516-1566), ki v svojih spisih prav tako omenja nagelj, pa ni imel sreče, da bi za svojega življenja našel založnika. Njegova knjiga s številnimi lesorezi rastlin je izšla šele dve sto let kasneje z naslovom »Gesneri opera botanica« (Nürnberg 1751). Naslednji naravoslovec in zdravnik, ki v svojih spisih ni pozabil omeniti nageljna, je bil italijanski učenjak P. A. Mattioli (1500-1577). Zaslovel je zlasti s svojimi komentarji k Dioskuridu (Benetke 1544), starogrškem naravoslovcu. Bil je osebni zdravnik cesarjev Ferdinanda I. in Maksimilijana II. (31)

V Evropi nastajajo v tem času ob gradovih in palačah zeliščni vrtovi. V njih se praviloma nahaja tudi nagelj, kakor ga za nemške vrtove omenja npr. H. Sachs (1494-1576). Na Angleškem izda tedaj zeliščnik W. Turner svoj »Herball« (1550), v katerem navaja, da se nagelj nahaja tudi v angleških vrtovih. (32) Na Nizozemskem je vrtarstvo že krepko razvito. Gojijo tudi zelišča, jih opisujejo ter preučujejo. Med nizozemskimi rastlinoslovci, ki v svojih spisih navajajo tudi nagelj, so najslavnejši R. Dodoens (Dodonaeus, 1517-1585), ki zaslovi zlasti s svojo »Stirpium historiae pemp-

tades sex« (1583, 1616), nadalje M. de l'Obel (Lobelius, 1538-1616) z več deli, med temi »Kruydboeck« (1581); in še zlasti Ch. de l'Ecluse (Clusius, 1526-1609), najznamenitejši med njimi; napisal mdr. »Rariorum plantarum historia« (Antwerpen 1601) uvedel v deželi pridelovanje cvetličnih in zelenjadnih čebulic za trg, itd. (33)

(Dalje)

- (18) Paulys Real-Enzyklopädie, itm.
- (19) Brockhaus Enzyklopädie, itm., 1971 (Nelke)
- (20) Libro dei fiori, itm.
- (21) Mondo delle piante, Milan 1975 (Dianthus)
- (22) Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens, Berlin - Leipzig 1932/33 (Nelke)
- (23) G. Tergit, itm., str. 144
- (24) G. Girardi, Il garofano nelle sue varietà, Milan 1927, str. 4
- (25) L. Menaše, Evropski umetnostno zgodovinski leksikon, Ljubljana 1971, str. 874, 1238, 1262
- (26) Brockhaus Enzyklopädie, itm., (Nelke)
- (27) Prijazno sporočil: Kupferstichkabinett (Staatliche Museen preussischer Kulturbesitz) Berlin, dopis z dne 7.2.1983 (Maria mit dem Nelkenstock)
- (28) M. Ramovš, »Romarski vrtec«, Razprave SAZU, Ljubljana 1975, str. 49, 51, 63, 72-3 Da bi naziv »vrtec« bil le ljudski izraz za vrtnice, kakor sodi pisec M. Ramovš, ni mogoče (str. 76). Uprizoritev hoče nedvomno potegniti ljudi v doživetje božjega vrta, raja. Op. p.
- (29) E. M. Kronfeld, itm., str. 41
G. Tergit, itm., str. 144
- (30) Brockhaus Enzyklopädie, itm., (Nelke)
E. M. Kronfeld, itm., str. 18-29
E. M. Kronfeld, Die Blume der Renaissance, International Sammlerztg. 1913, str. 252-5
Pisec navaja: Rdeč nagelj je simbol čiste ljubezni in poroke (Povzeto po: L. Menaše, Evropski umetnostnozgodovinski leksikon, Ljubljana 1971, str. 1436)
- (31) G. Tergit, itm., str. 92, 96
E. M. Kronfeld, itm.
- (32) E. M. Kronfeld, itm.
- (33) G. Tergit, itm., str. 100-115